

3. Стратегічний план повинен розроблятися з точки зору перспективи розвитку всієї організації, а не конкретного підрозділу.
4. Стратегічний план повинен бути підкріплений стратегічною базою даних.

Отже, стратегічне планування є потрібним для кожного підприємства, оскільки воно допомагає ефективніше управляти ресурсами підприємства. Для розроблення правильної стратегії потрібно дотримуватися всіх правил на кожному етапі. Кожен працівник підприємства повинен бути ознайомлений із стратегією його діяльності і прикладати максимум зусиль до її реалізації, а керівництво повинно стимулювати працівників для ефективнішого виконання стратегічних планів.

Література

1. Сулковський Л. Розроблення стратегії підприємства та вплив культурних змінних // Вісник НУ "Львівська політехніка": Логістика. – Львів: НУ "Львівська політехніка" – 2003. – № 472. – С. 389-392.
2. Кіндрацька Г.І. Основи стратегічного менеджменту: навч. посібник. – Львів: Кінпатрі ЛТД, 2000. – 264 с.
3. Шершньова З.Є., Оборська С.В. Стратегічне управління: навч. посібник. – К.: Вид. центр КНЕУ, 1999. – 384 с.
4. Румянцев А.П., Румянцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посібник. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 377 с.
5. Кутідзе Л.С. Роль стратегічного маркетингу у формуванні експортного потенціалу регіону // Вісник НУ "Львівська політехніка": Логістика. – 2003. – № 472. – С. 103-108.
6. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основи менеджменту: пер. с англ. – М.: Изд-во "Дело", 1992. – 702 с.
7. Володькина М.В. Стратегический менеджмент: учебн. пособие [для студ. ВУЗов]. – К.: Знання-Прес, 2002. – 149 с.

УДК 369.072.4 *Доц. О.О. Маслак, канд. екон. наук; асист. В.Й. Жезуха;
студ. Ю.І. Смірнов; студ. М.М. Томич – НУ "Львівська політехніка"*

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО ДЕМПІНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Розглянуто один із видів банківського ризику – валютний ризик, а саме одну із його причин – валютний демпінг, який полягає у свідомому заниженні курсу національної валюти з метою збільшення експорту товарів (робіт, послуг) і успішної конкуренції на світових ринках.

Ключові слова: валютний ризик, валютний демпінг, валютний курс.

*Assoc. prof. O.O. Maslak; assist. V.Yo. Zhezhukha; stud. Yu.I. Smirnov;
stud. M.M. Tomich – NU "L'vivs'ka Politekhnik"*

Currency adjusting mechanism of dumping in banking system of Ukraine

There has been considered one if the types of banking risks that is currency risk, and especially one of it's reasons currency dumping which means the intentional lowering of the rate of the national currency in order to increase the export of goods (work and services) and successful competition on word markets

Keywords. Currency risk, currency dumping, rate of exchange.

Поглиблення економічних реформ, розвиток фінансово-кредитної та банківської систем, введення національної валюти України сприяли становленню та зміцненню валютного ринку України.

Відміна валютного коридору, а також наслідки фінансової кризи 1997-1998 рр. зумовлюють непередбачуваність коливань валютних курсів. Як наслідок цього, зростає рівень валютних ризиків, що виникають під час здійснення комерційними банками валютних операцій на біржовому та позабіржовому ринках.

На рівні держави демпінг вирішує і політичні цілі. Економічно потужна держава, здійснюючи демпінг у торгівлі з менш розвиненими країнами, прагне придушити конкуренцію національних виробників у цих країнах і поступово встановити над ними економічний контроль. У міжнародній лексичі слово "демпінг" вживають як синонім до нечесної конкуренції.

Одним із видів демпінгу є валютний демпінг – експорт товарів за цінами нижчими, ніж у конкурентів, внаслідок використання експортером додаткового прибутку, котрий він одержує від знецінення валюти через її девальвацію, тобто падіння курсу валюти певної країни стосовно валют інших держав. Механізм дії валютного демпінгу проявляється в тому, що на початку знецінення валюти певної країни, яке є наслідком девальвації, внутрішня купівельна спроможність такої валюти вища, ніж на зовнішніх ринках. Протягом деякого періоду виробничі і торгові підприємства продовжують платити за місцеву сировину, паливо, енергію, робочу силу і т.ін. попередньою кількістю номінально незмінних грошових одиниць. Водночас у разі експорту готової продукції фірми отримують у перерахунку на національну валюту настільки вищі ціни, наскільки знизився курс національної валюти стосовно іноземної валюти. Фірми-експортери можуть продавати свої вироби на зовнішніх ринках за рахунок скорочення додаткового прибутку за цінами, нижчими, ніж до знецінення валюти, і таким чином розширювати збут за кордоном.

Отже, ми бачимо, що валютний демпінг є наслідком дії органів державної влади і є по-суті девальвацію національної грошової одиниці.

Відомо, що суб'єктами валютних правовідносин в Україні згідно з валютним законодавством є юридичні і фізичні особи – резиденти й нерезиденти, уповноважені банки, біржі, інші фінансово-кредитні установи, спеціальні органи валютного контролю. Отже, коло суб'єктів валютних правовідносин є досить широким. Не менш широким і до того ж суперечливим є коло їхніх інтересів, мета й завдання. З одного боку, держава у певні періоди свого існування ставить собі за мету покращити стан платіжного балансу, стимулювати експорт, девальвувачи гривню, а з іншого – це призводить до зростання ціни імпортованих товарів, до виникнення валютних ризиків, до хаосу на валютному ринку, у банківській системі тощо. Різкі коливання валютного курсу посилюють нестабільність міжнародних економічних, зокрема валютно-кредитних і фінансових відносин, спричиняють негативні соціально-економічні наслідки, втрати одних і вигоди інших країн.

Що стається тоді, коли держава девальвувала гривню, тобто застосувала валютний демпінг? Загалом, знецінення національної валюти надає змогу експортерам цієї країни знизити ціни на свою продукцію в іноземній валюті, одержуючи премію внаслідок обміну вирученої іноземної валюти, котра подорожчала, на національну валюту, яка своєю чергою подешевшала. Експортери мають змогу продавати товари за цінами, нижчими від світових, що

веде до їх збагачення за рахунок матеріальних втрат своєї країни. Вони збільшують свій прибуток шляхом масового вивозу товару. Але одночасно зниження курсу національної валюти впливає на подорожчання імпорту, оскільки для одержання цієї ж суми у своїй валюті іноземні експортери змушені підвищувати ціни, що стимулює ріст цін у країні, скорочення ввозу товару і споживання чи розвиток національного виробництва товарів замість імпортих. Зниження валютного курсу скорочує реальну заборгованість у національній валюті, збільшує тяжкість зовнішніх боргів, виражених в іноземній валюті. Невигідним стає вивіз прибутку, відсотків, дивідендів, котрі одержують іноземні інвестори у валюті країн перебування. Ці прибутки реінвестують чи використовують для закупівлі товарів за внутрішніми цінами і наступного їх експорту [1].

Таким чином, ми бачимо, що країни можуть маніпулювати валютними курсами для вирішення своїх завдань як у галузі економічного розвитку, так і у сфері захисту від валютного ризику. Маніпулювання охоплює цілу низку заходів – від штучного заниження чи, навпаки, завищення курсів національних валют, використання тарифів і ліцензій до механізму інтервенцій. Завищений курс національної валюти – це офіційний курс, встановлений на рівні вище паритетного курсу. Своєю чергою, занижений валютний курс – це офіційний, курс, встановлений нижче паритетного. Власне, дослідження показують, що правова природа валютних ризиків (коливань курсу національної валюти) та причина їх виникнення зумовлені участю у міжнародному платіжному обігу особливої валюти – паперових грошей, котрі не мають реального матеріального забезпечення. Останнє притаманне усі, без винятку, валютам світу, незалежно від ступеня їх ліквідності та конвертованості [2].

Все наведене вище існує на макрорівні. Держава, здійснюючи маніпулювання між реальним і паритетним курсами національної грошової одиниці, реалізує свої інтереси. Так, всі ми пам'ятаємо травень 2005 р., коли Національний банк України здійснив ревальвацію гривні, перейшовши, за твердженням багатьох провідних як вітчизняних, так і закордонних експертів, до т. зв. "правдивих" грошей [3]. З іншого боку, нам відомий і той факт, коли у 1998 р. відбулася фінансова криза, яка супроводжувалася гіперінфляцією.

Такі події на макрорівні безпосередньо впливають на мікрорівень, зокрема й на діяльність комерційних банків. Як наслідок непередбачуваних коливань валютних курсів (зокрема й застосування валютного демпінгу), зростає рівень валютних ризиків, що виникають внаслідок здійснення комерційними банками валютних операцій на біржовому та позабіржовому ринках. Саме тому стають актуальними проблеми, як захиститися комерційному банку від можливих збитків.

На сьогодні для комерційних банків валютні операції мають дуже важливе значення, а тому банки зацікавлені у валютних ринках. Незважаючи на те, що останнім часом операції, які здійснюють банки за свій рахунок з метою отримання спекулятивного прибутку, становлять переважну частину обсягу міжнародного валютного ринку, вони все ще не набрали належного розвитку в українських банках [3].

Певною мірою це спричинено неналежним технічним оснащенням українських банків, недосконалістю відповідної законодавчої бази, браком кваліфікації персоналу.

ліфікованого персоналу для здійснення подібних операцій, незначною потужністю переважної більшості українських банків. Проте, цей вид діяльності добре відомий за кордоном як один з найприбутковіших для банків і фінансових компаній, і велика кількість іноземних фінансових організацій спеціалізуються виключно на ньому, приділяючи іншим сферам діяльності, зокрема обслуговуванню клієнтів, набагато менше уваги.

Активна участь у міжнародних валютних відносинах, а також здійснення спекулятивних операцій з іноземною валютою, зумовили потребу виникнення у банках окремої галузі знань – управління валютними ризиками. Для цього банки створюють окремі підрозділи, структурні частини, які займаються прогнозуванням, мінімізацією валютних ризиків.

Валютний ризик – це можливість втрат, пов'язаних зі зміною курсів іноземних валют [4]. На практиці, валютний ризик у банку через можливе застосування валютного демпінгу виникає у зв'язку з наданням чи одержанням кредиту в іноземній валюті фізичним чи юридичним особам, наданням чи одержанням кредитних ліній від інших банків в іноземних валютах через здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку, через обслуговування суб'єктів підприємницької діяльності у разі здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності, у разі укладання лізингових угод з платежами в іноземній валюті тощо.

Управління ризиком (зокрема, валютним) – одна з ключових функцій стратегічного управління банком, суть якого полягає в обмеженні або мінімізації ризиків, оскільки повністю уникнути їх неможливо [5]. Моніторинг валютного ризику (зокрема, валютного демпінгу) охоплює широке коло питань з контролю, оцінки, розслідування, перевірки якості виконання і відповідності нормам у діяльності основних й допоміжних підрозділів банку з метою виявлення негарантованих валютних ризиків і відстежування гарантованих, усунення виявлених недоліків в управлінні не тільки валютним, а й усіма банківськими ризиками (кредитним, ринковим, операційним, ризиком ліквідності, відсотковим тощо).

У загальному випадку система управління валютним демпінгом складається із 2-х обов'язкових частин:

- об'єкта управління (банківська установа), в якому відбувається процес (ризик у нашому випадку), котрим потрібно управляти;
- підсистеми управління (суб'єкт управління), яка виконує функції виміру відхилень величини, що регулюється (ризик), від бажаних значень та здійснення управлінських дій шляхом різноманітних способів і прийомів з метою відновлення заданого стану об'єкта управління [6].

Однак існують деякі загальні закономірності розроблення процесу управління валютним демпінгом. Так, на думку П. Гармидарова, у дослідженні валютного ризику й управлінні ним відділу управління ризиками доцільно дотримуватися такої послідовності: ідентифікація ризику; якісна і кількісна оцінка ризику; планування ризику; лімітування ризику; створення системи процедур, спрямованих на підтримку запланованого рівня ризику [8].

На думку інших науковців та банківських спеціалістів, управління валютним демпінгом має охоплювати такі етапи: локалізація; оцінка; визначення гранично допустимого рівня ризику; обрання засобів запобігання ризику

та контроль за ним (розроблення та вжиття заходів щодо мінімізації ризику, пов'язаного з валютним демпінгом) [7, 9].

Так, П. Гармидаров виділяє такі етапи управління:

- формування стратегії і завдань управління валютним ризиком банку;
- вибір чи створення організаційних структур, що здійснюватимуть управління валютним ризиком;
- вибір методів його оцінки;
- обрання засобів запобігання ризику (модифікація ризикової позиції) та контроль за ним;
- розроблення механізму моніторингу валютного ризику;
- розроблення рекомендацій із вдосконалення системи управління валютним ризиком.

На основі виконаного аналізу регулювання валютного демпінгу видно, що основними проблемами, з якими стикаються банки під час регулювання валютного демпінгу, на нашу думку, є:

- відсутність узгодженої політики щодо управління валютним демпінгом між Національним Банком і комерційними банками;
- відсутність методів страхування від валютного демпінгу шляхом укладання форвардних, ф'ючерсних, опціонних угод та угод "своп";
- відсутність підготовленого персоналу для роботи з форвардними, ф'ючерсними, опціонними угодами та угодами "своп" у разі страхування від валютного демпінгу;
- відсутність ефективної схеми управління валютним демпінгом;

Література

1. Кипиани Г. Валютный демпинг и его последствия, или экономика папуасов. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.iprog.ru>. – М., 2005.
2. Шереметьєва О. Поняття валютного ризику як правова категорія // Право України. – 2003. – № 9. – С. 23-25.
3. Самсоненко Л. Вартість гривні має бути правдивою // Урядовий кур'єр. – 2005. – 26 квітня.
4. Шевцова О.Й., Кугачова Г.С. Валютна політика країни та її вплив на валютну політику комерційних банків // Економіка: проблеми теорії і практики. – 2002. – № 137. – С. 130-135.
5. Горячек І. Види банківських ризиків та управління ними // Економіка. Фінанси. Право. – 2000. – № 8. – С. 36-38.
6. Воцилко М. Способи управління ризиками у банківській справі // Вісник НБУ. – 2001. – № 12. – С. 51-54.
7. Сушко В.І. Методологічні аспекти та практична реалізація менеджменту ризиків у комерційному банку // Welcome. – 2001. – № 7-8. – С. 19-32.
8. Гармидаров П. Ризик-менеджмент в банку // Регіональна економіка. – 2003. – № 4. – С. 140-145.
9. Воцилко М. Способи управління ризиками у банківській справі // Вісник НБУ. – 2001. – № 12. – С. 51-54.

УДК 658.011.7

Доц. О.Ю. Масленніков, канд. екон. наук;
студ. О.Я. Гонсьор – Львівська КА

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Подано рекомендації щодо шляхів вдосконалення фінансового контролю на виробничих підприємствах на основі застосування принципів сучасного контролінгу.